

Emprenedoria (matèria optativa de primer a tercer d'ESO)

L'emprenedoria pren importància en l'actualitat com a iniciativa que anima a buscar oportunitats i idees que contribueixin a satisfer les necessitats detectades en l'entorn, desenvolupant estratègies per dur aquestes idees a l'acció. Un emprenedor genera valor per als altres, innova i millora el benestar personal, social i cultural.

La matèria optativa d'Emprenedoria de primer a tercer d'ESO té una triple finalitat:

En primer lloc, promoure l'esperit emprenedor, que ha de cristal·litzar en una cultura d'emprenedoria personal, social i empresarial més innovadora. Per a això, cal que l'alumnat faci una anàlisi precisa de si mateix i, a partir d'aquest autoconeixement, adquireixi formació, desenvolupi les habilitats personals i socials, així com les estratègies necessàries per afrontar reptes, gestionar la incertesa i prendre decisions adequades per portar el projecte emprenedor a la realitat.

En segon lloc, contribuir a fer que l'alumnat compregui que l'emprenedor ha d'obrir-se camí en un context global en què els elements s'interrelacionen. Això requereix explorar l'entorn, analitzant els diferents àmbits (social, cultural, artístic i empresarial) per identificar necessitats i oportunitats que puguin sorgir, seleccionar els recursos humans, materials, immaterials i digitals necessaris, i aplicar-los a la implantació d'un projecte personal o professional amb una visió emprenedora.

En tercer lloc, aconseguir que l'alumnat transfereixi els aprenentatges a la pràctica, desenvolupant un projecte emprenedor que suposi una solució innovadora i de valor per a la societat.

Aquesta matèria es desenvolupa a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumnat, proporcionant sabers específics i tècnics per examinar, de manera crítica, la societat en què vivim, posant en primer pla la importància d'estimular el seu esperit emprenedor, i un mètode de treball creatiu i basat en la validació constant. Així mateix, permet materialitzar idees i solucions innovadores i sostenibles que donin resposta a les necessitats de l'entorn des d'una visió creativa, informada i de servei als altres. També contribueix a potenciar les habilitats de comunicació per explicar i transferir les solucions a contextos reals i fomentar el treball solidari i col·laboratiu.

Hi ha una vinculació directa amb l'etapa de primària, en els principis pedagògics de la qual s'explicita la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promoguin l'autonomia i la reflexió. A més, hi ha continuïtat entre aquesta matèria i el desenvolupament, en l'etapa de primària, de dues competències clau, vinculades al perfil competencial de sortida de l'alumnat. D'una banda, la competència emprenedora, estretament relacionada a aquesta matèria, que requereix saber que hi ha diferents contextos i oportunitats per materialitzar les idees en accions, comprendre l'economia i els diferents plantejaments de planificació i gestió de projectes, i mostrar una actitud emprenedora. D'altra banda, la competència personal, social i d'aprendre a aprendre que suposa adquirir habilitats per fer front a la incertesa i la complexitat, gestionar els conflictes, reflexionar de manera crítica i adoptar decisions, i col·laborar en equip i negociar; per a això és necessari, a més, mostrar tolerància, expressar i comprendre punts de vista diferents, inspirar confiança i sentir empatia, aspectes que defineixen el caràcter emprenedor.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'assoliment de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers; les competències

específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, amb la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'educació infantil i primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àmbit o la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

El desenvolupament de les competències específiques es basa en les competències clau i en els sabers de la matèria, que es troben estructurats en tres blocs que inclouen els coneixements, les destreses i les actituds imprescindibles; per aquesta raó s'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'han de desenvolupar. El professorat pot desenvolupar un context alternatiu, si ho considera adient.

El primer bloc de sabers es relaciona amb l'anàlisi i el desenvolupament del perfil emprenedor posant l'accent en el coneixement d'un mateix, el desenvolupament d'habilitats personals i estratègies de gestió per fer front a contextos canviants i incerts en què emprendre.

El segon tracta de l'anàlisi dels diferents entorns (econòmic, empresarial, social, cultural i artístic), així com del desenvolupament d'estratègies d'exploració que permetin a l'alumnat identificar necessitats i buscar oportunitats que sorgeixin, fent-los conscients que l'entorn condicionarà la realització dels seus projectes personals i professionals.

El tercer es vincula a la captació i gestió de recursos humans, materials, immaterials i digitals com a elements necessaris perquè un projecte emprenedor es porti a la realitat. S'aborden qüestions com fonts de finançament i recursos financers, i es porta a terme un projecte emprenedor, emprant metodologies actives d'ideació i prototipat.

La matèria d'Emprenedoria està plantejada com a matèria optativa d'oferta obligatòria de primer a tercer curs de l'educació secundària obligatòria i vol garantir dos objectius:

En primer lloc, que l'alumnat adquireixi una formació per desenvolupar-se i assumir riscos de manera responsable en la seva vida quotidiana i pugui gestionar i portar a l'acció de manera viable projectes vitals, professionals i empresarials.

En segon lloc, que l'alumnat busqui solucions innovadores i sostenibles per afrontar els reptes proposats, a través d'estratègies de gestió del coneixement, de l'autoconeixement i de la col·laboració amb els altres.

Els criteris d'avaluació establerts per a aquesta matèria van dirigits a conèixer el grau de competència que l'alumnat hagi assolit, és a dir, l'acompliment en el camp cognitiu, instrumental i actitudinal, a través de la mobilització dels sabers per a la seva aplicació a l'àmbit personal, social i acadèmic, orientats a una futura projecció professional.

Es proposa la concreció curricular d'aquesta matèria des d'una perspectiva teoricopràctica aplicant els sabers al desenvolupament d'un projecte emprenedor en cadascuna de les seves fases. D'aquesta manera, els aprenentatges es construeixen en idees des de l'acció. L'alumnat idearà, gestionarà recursos, desenvoluparà prototips, els comunicarà per explicar i transferir les solucions a contextos reals i prendrà decisions en un ambient flexible i obert que li permeti desplegar les seves aptituds i potenciar les seves destreses i actituds emprenedores, tot treballant en equip. Aquesta dinàmica de treball genera una cultura creativa i col·laborativa adreçada a crear valor per a la societat.

En la matèria Emprenedoria es treballen un total de 5 competències específiques que són la concreció dels indicadors operatius de les competències clau definits al perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'educació bàsica.

Competència específica 1

Analitzar i valorar aptituds, reconeixent les fortaleces i debilitats pròpies i dels altres, gestionant de forma eficaç les emocions i destreses necessàries per promoure una actitud vital emprenedora davant entorns incerts, canviants i globalitzats, amb la creació d'un projecte personal que generi valor per als altres.

Criteris d'avaluació

- 1.1 Crear un projecte personal original i generador de valor per als altres amb una projecció emprenedora, partint de la valoració crítica sobre les pròpies aptituds i adaptant-se a entorns globals.
- 1.2 Utilitzar estratègies d'anàlisi raonada de les fortaleces i debilitats personals, socials, acadèmiques i professionals, així com la iniciativa i creativitat pròpia i dels altres.
- 1.3 Gestionar de forma eficaç les emocions i destreses personals, desenvolupant actituds creatives i innovadores.

L'autoconeixement permet a la persona indagar en les seves aspiracions, necessitats i desitjos personals, descobrir-ne les aptituds, distingir-ne les intel·ligències i, així, reflexionar sobre les seves fortaleces i debilitats i aprendre a valorar-les com a font de creixement personal. També implica reconèixer i gestionar emocions per adaptar-se a contextos canviants i globalitzats, amb l'objectiu de posar en marxa i dur a terme el projecte personal amb una proposta de valor única, que garanteixi noves oportunitats en tots els àmbits i situacions de la vida (personals, socials, acadèmiques i professionals).

És important fer front al projecte amb una actitud emprenedora, resolutiva, innovadora i creativa que permeti adaptar-se a diferents entorns i comprendre la importància de desenvolupar l'hàbit d'actuar amb creativitat, tant individualment com col·lectivament, mitjançant l'entrenament de la capacitat creadora aplicant-la en diferents escenaris per assolir avenços personals, socials, culturals, artístics i econòmics de valor.

Competència específica 2

Col·laborar eficaçment amb altres persones i constituir dinàmiques de treball en diferents contextos, utilitzant estratègies de formació d'equips des del diàleg, l'equitat, el respecte a la diversitat i la inclusió per desenvolupar idees emprenedores.

Críteris d'avaluació

2.1 Posar en pràctica habilitats socials, de comunicació oberta, motivació, lideratge i de cooperació tant de manera presencial com a distància en diferents contextos de treball en equip per desenvolupar idees emprenedores.

2.2 Formar equips de treball mixtos basats en el diàleg, l'equitat, el respecte a la diversitat i la inclusió, partint de la identificació dels recursos humans necessaris i visualitzant les metes comunes per desenvolupar idees emprenedores.

2.3 Valorar i respectar les aportacions dels altres en els treballs de grup i acceptar les decisions preses de forma col·lectiva per desenvolupar idees emprenedores.

Reconèixer i valorar trets característics i qualitats personals pròpies i dels altres és indispensable per afrontar amb èxit un projecte. Una identificació correcta de les potencialitats de les persones permet la constitució d'un equip de treball equilibrat, eficaç, cooperatiu, motivat i responsable, que compensi les debilitats dels uns i potenciï les fortaleses dels altres, perquè s'adeqüi a les necessitats del projecte que es pretén abordar. Cal la posada en marxa de diferents estratègies per constituir els equips de treball, definint objectius, normes, rols i responsabilitats de manera equitativa i afavorint la diversitat entre els seus integrants. Així s'aconsegueixen equips multidimensionals, inclosius i capaços de generar, mitjançant el diàleg, una intel·ligència col·lectiva que els permeti funcionar amb autonomia i contribuir a la innovació.

Un desenvolupament i ús correcte de les habilitats socials com l'empatia, l'assertivitat, la negociació, el lideratge i el respecte cap als interessos, les eleccions i les idees dels altres, així com el coneixement i l'ús d'habilitats de comunicació, facilita una visió compartida entre els membres de l'equip, la creació d'un bon clima de treball i la construcció de vincles de cooperació que reverteixin en el creixement personal i col·lectiu i intensifiquin valors de respecte, tolerància i equitat.

Competència específica 3

Promoure actuacions locals i globals compromeses amb la societat i l'entorn, amb visió creativa, emprenedora i compromesa per contribuir al desenvolupament sostenible.

Críteris d'avaluació

3.1 Proposar actuacions locals i globals de cura de l'entorn natural, social, cultural i artístic, amb visió creativa i emprenedora.

3.2 Gestionar problemes vinculats a l'entorn, proposant solucions sostenibles mitjançant projectes individuals i/o col·lectius que es tradueixin en una millora col·lectiva.

3.3 Afrontar els reptes relacionats amb el desenvolupament sostenible, amb compromís i actitud de servei als altres, incentivant una ètica ecològica.

Un dels reptes fonamentals del segle XXI és assegurar la prosperitat per a tothom des de la sostenibilitat, que incorpora, entre altres objectius, la lluita contra la pobresa extrema i la desigualtat, la protecció de l'entorn natural i la reversió del canvi climàtic.

Resulta imprescindible dotar les persones de les eines necessàries perquè, amb iniciativa i des d'una visió emprenedora, busquin, promoguin i desenvolupin eficaçment solucions

creatives i innovadores a problemes i necessitats del seu entorn proper relacionats amb el desenvolupament sostenible. Així mateix, cal que donin resposta aquests reptes a escala local, els quals podrien traslladar-se a contextos més amplis, fins i tot globals, i que ajudin a preservar i tenir cura de l'entorn natural, social, cultural i artístic.

Competència específica 4

Analitzar i contrastar informació de diferents fonts i suports, a través de mètodes de recerca, amb rigor i sentit crític, per detectar necessitats i oportunitats en un món global i divers.

Criteris d'avaluació

4.1 Cercar, seleccionar i contrastar informació, amb rigor, criteris ètics i de fonts fiables, orals, impreses o digitals, sobre temes d'interès i/o actualitat presents a l'entorn global i divers.

4.2 Identificar, amb sentit crític, necessitats i oportunitats presents en l'àmbit personal, social, cultural, artístic i econòmic.

4.3 Utilitzar de manera autònoma mètodes d'obtenció d'informació, organització, emmagatzematge i recuperació d'aquesta informació, valorant críticament i respectant la propietat intel·lectual dels continguts que s'utilitzen.

La cerca d'informació, entesa com el conjunt de dades o elements que aporten nous coneixements i que permeten solucionar problemes i prendre decisions, és el punt de partida perquè una persona emprenedora compregui millor el món que l'envolta, i pugui identificar i detectar necessitats i oportunitats en l'àmbit personal, social, cultural, artístic i econòmic dins d'un món cada cop més global, divers i incert.

Per afavorir l'autonomia en l'accés a la informació cal donar a conèixer les diferents fonts (generals, especialitzades, primàries, secundàries, etc.) a què es pot recórrer, així com els diferents mètodes de cerca, que poden anar des de l'observació directa fins al maneig de diferents suports: orals, impresos o digitals (entrevistes, documents, material audiovisual, etc.). En l'actualitat, es fa imprescindible saber cercar informació, delimitar i seleccionar la més rellevant, emmagatzemar-la de forma ordenada i utilitzar-la quan escaigui, analitzant la informació obtinguda, valorant-la amb rigor i sentit crític i qüestionant-ne la procedència i fiabilitat.

Competència específica 5

Seleccionar els recursos disponibles en el procés de disseny de les idees o solucions emprenedores, creatives i sostenibles, utilitzant metodologies àgils i actives d'ideació amb sentit ètic i solidari, per donar una resposta sostenible a les necessitats i demandes de la societat.

Criteris d'avaluació

5.1 Idear solucions emprenedores originals, viables i sostenibles que satisfacin les necessitats i aprofitin les oportunitats identificades.

5.2 Aplicar les metodologies àgils en el procés individual i col·lectiu d'ideació de solucions emprenedores.

5.3 Avaluar l'impacte que aquestes solucions emprenedores puguin generar en l'entorn personal, social, cultural i econòmic, amb sentit ètic i solidari.

Els reptes actuals són un desafiament que necessita persones capaces de pensar d'una altra manera, creant i madurant, amb sentit ètic i solidari, idees i solucions creatives i originals que donin respostes sostenibles a les demandes de la societat, i que atenguin no només les necessitats immediates, sinó també les que puguin sorgir a mitjà i llarg termini. Per aconseguir això, és fonamental entrenar la capacitat de generació d'idees i sotmetre-les a processos de validació mitjançant l'ús de metodologies actives, tant individuals com d'equip, i altres tècniques de foment de la creativitat que permetin adquirir l'hàbit de cercar solucions originals i innovadores en l'àmbit personal, humanístic, cultural, artístic, social, científic i tecnològic.

Aquest procés de cerca de respostes als desafiaments actuals està inevitablement lligat als valors socials i personals. Per això és important reflexionar sobre els objectius de desenvolupament sostenible i adquirir un sistema de valors i actuar des de principis ètics. Això implica conèixer i prendre consciència de les diferents realitats humanes, valorar la riquesa i les oportunitats del nostre món i de la nostra societat des d'una actitud proactiva i compromesa amb la seva cura i protecció amb una mirada constructiva, assumint que cada persona té una responsabilitat i un impacte sobre l'entorn i sobre les persones.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos en què es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants de les situacions.

A. El perfil competencial de l'emprenedor: iniciativa i creativitat

- Anàlisi de les característiques del perfil emprenedor en la societat d'avui i de demà. Desenvolupament de la pròpia marca personal en la societat digital.
- Valoració de les aportacions de les principals dones emprenedores al món.
- Utilització d'estratègies d'ideació i foment de la creativitat per a la creació d'idees innovadores a l'aula.
- Creació del portafolis i la carpeta d'aprenentatge com a estratègies d'aprenentatge personal, en recerques experimentals o estudis observacionals formulats a l'aula.

- Desenvolupament de la motivació i el lideratge com a elements de la iniciativa emprenedora.
- Demostració d'una comunicació eficaç per argumentar i opinar amb criteri en aspectes d'emprenedoria, tant amb les persones de l'escola com amb les de fora.

B. L'entorn com a font d'idees i oportunitats

- Anàlisi del funcionament dels mercats en l'entorn local i global com a font d'oportunitats. Coneixement i valoració del funcionament del sector financer en l'activitat emprenedora.
- Relació entre la petjada ecològica i l'economia circular, i justificació de la necessitat de l'economia col·laborativa i l'economia social i solidària amb la perspectiva de la sostenibilitat.
- Valoració del comerç just i el consum ètic en un context de lliure comerç. Argumentació sobre la responsabilitat social de l'empresa com a generadora de valor per a la societat. Incorporació dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) al desenvolupament local i global.
- Ús d'estratègies de recerca, selecció i gestió d'informació procedent de fonts diverses de l'entorn econòmic, empresarial, social, cultural i artístic, per informar la presa de decisions emprenedores.

C. Realització del projecte emprenedor

- Identificació de reptes com a objectiu per desenvolupar un projecte emprenedor.
- Valoració del paper de l'empresa com a productora de béns i serveis, i com a generadora de llocs de treball.
- Organització i gestió dels recursos humans, materials i financers de les entitats emprenedores. El paper de les dones emprenedores.
- Valoració de les finances ètiques, el mecenatge i el *crowdfunding* com a fonts de finançament i captació de recursos financers per a les entitats.
- Control i gestió de les finances de l'emprenedor —diners, ingressos i despeses, endeutament, risc financer i assegurances— per a l'equilibri financer del projecte.
- Planificació, gestió i execució d'un projecte emprenedor —del repte al prototip— a través de metodologies àgils.
- Presentació i difusió del prototip a la societat.
- Valoració dels drets de propietat intel·lectual sobre el prototip. Reconeixement, al llarg del procés creatiu, de les decisions, drets i obligacions de l'usuari com a consumidor i destinatari final del prototip.